

Dudics Krisztián:
A környezetvédelemtől az ökológiáig

A környezeti válságjelenségek mai
értelmezései

Az ökológia – és az ökologikus építészet – origója: az OIKOSZ

- ház, lakhely, szoba, templom
- haza, istálló, fészek, tanya
- háztartás, gazdálkodás, vagyon, birtok
- család, nemzetség

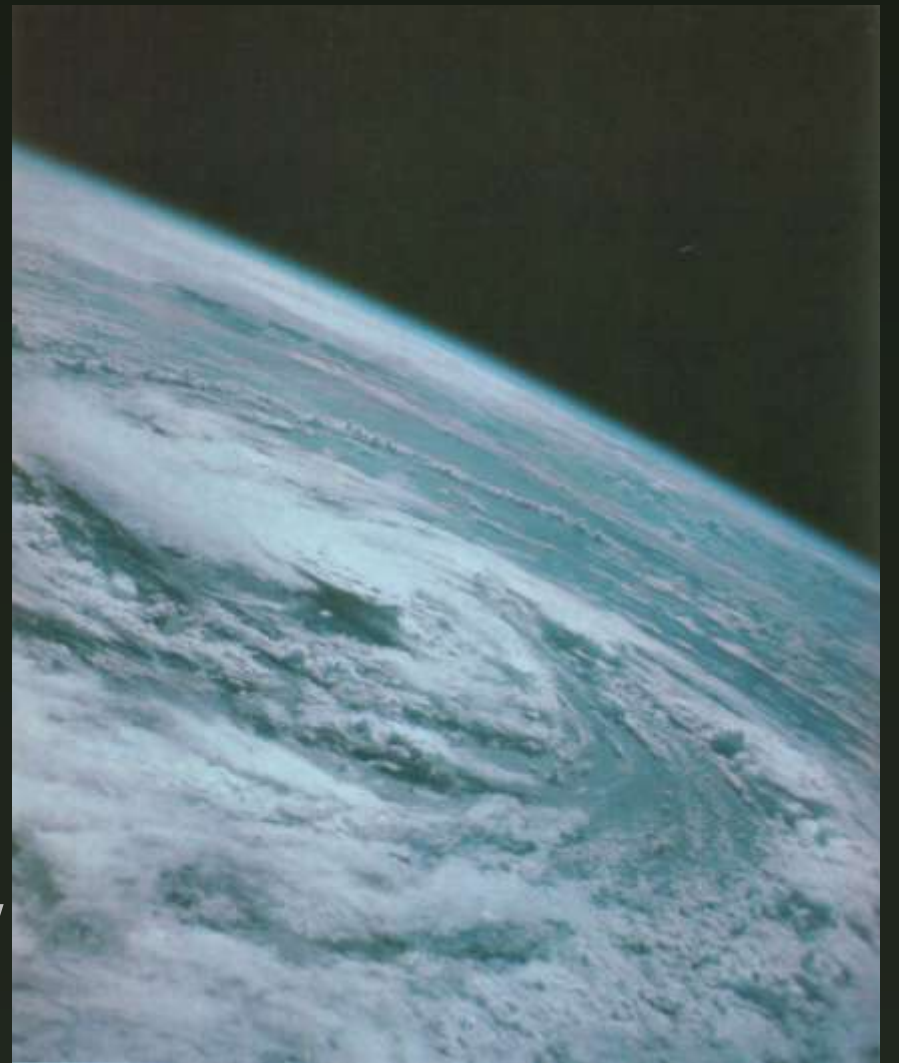
Az ökológikus építészet origója: az **OIKOSZ**

- *oikonomeó:*
rendez, kormányoz,
célszerűen eloszt →
ökonómia
- *oikoumenikosz:*
a lakott földgömböt
illető, egyetemes →
ökumenikus
- **oikosz:** ember és
természet kozmikus
egysége

Az ökoszféra (Gaia?) főbb rendszertulajdonságai

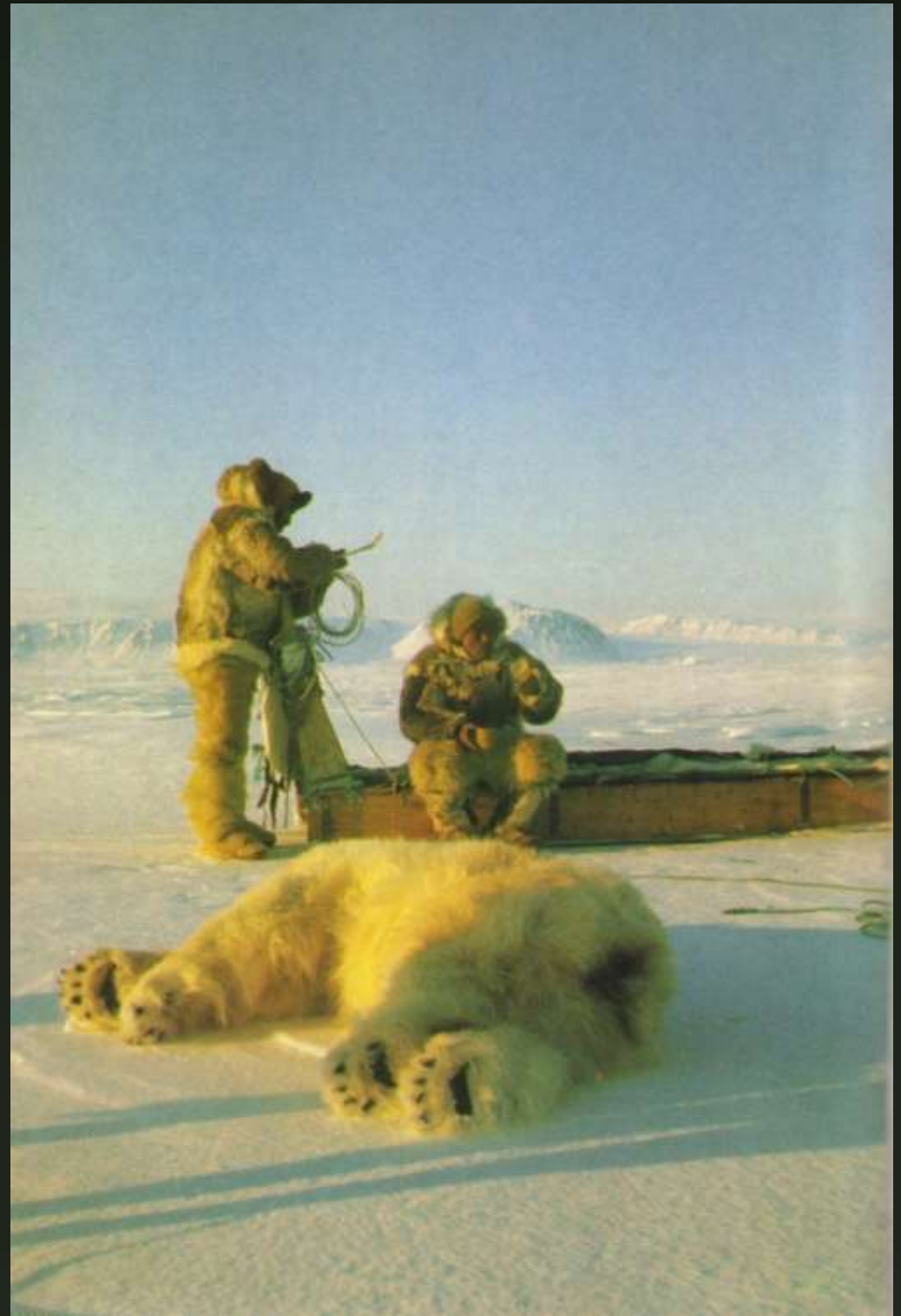
- önfenntartó, dinamikus, egyensúlyi rendszer (*autopoietikus* rendszer)
- anyagáramlás: körkörös
- rendezett energia áramlása: egyirányú
- Alapja a fotoszintézis által előállított biomassza
- Alkalmazkodási sebessége: gyors (geo.) / lassú (emberi léptékkal)

Az ökoszféra és az ember

- az ember az ökoszféra része, függ tőle
- az ember környezete átalakításán ügyködik
- ez jelentős hatást gyakorol az ökoszférára
- Vannak-e mellékhatások? Várható-e visszahatás?

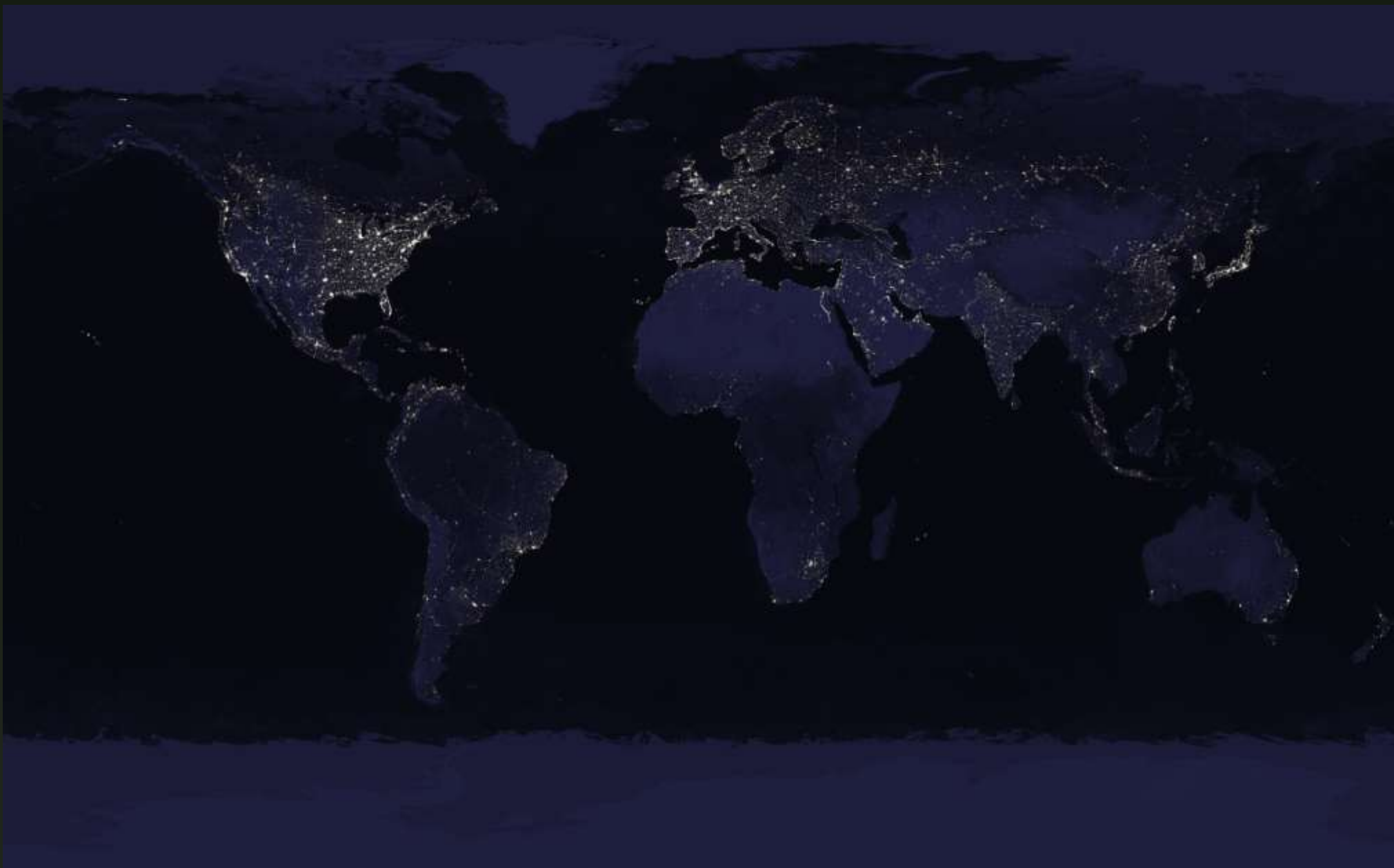

Az ökoszféra és az ember

- volt-e már példa a történelemben arra, hogy az emberi tevékenységek mellékhatásaiként ökológiai összeomlás következett be?
- igen: Húsvét-sziget, grönlandi vikingek, maják (ma: Haiti, Ruanda, Közel-Kelet, Fülöp-szigetek)

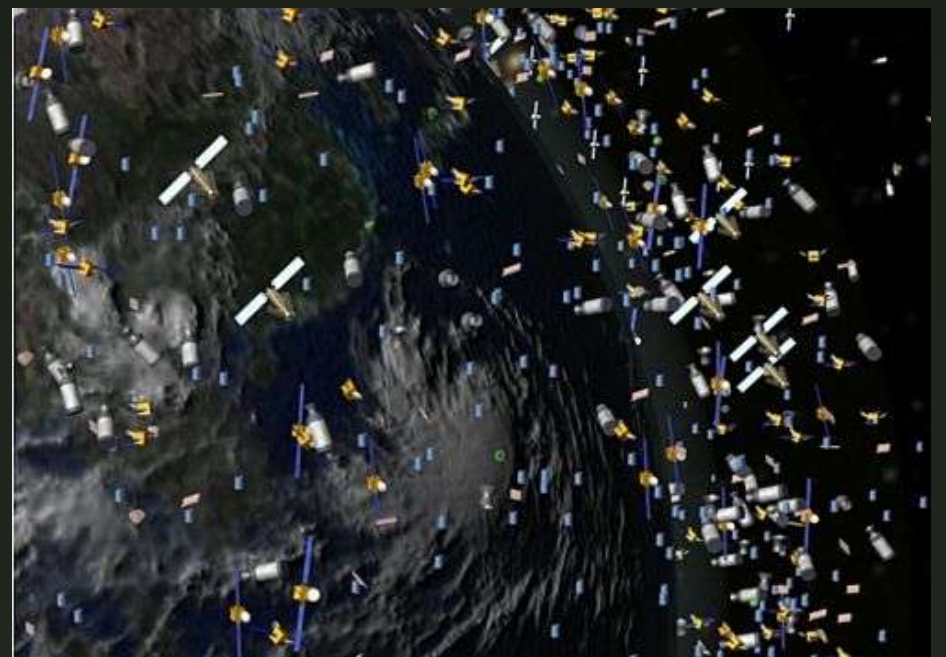
Az ökoszféra és az ember

A modernitás civilizációja: eltávolodás az OIKOSZ-tól

- környezetszennyezés
mint tünet
- energiaéhség
- mértéktelen gazdaság
- méltánytalan
társadalom
- ember és „környezet”
szétválasztása
- a „fejlődés” és a
technika hamis mítosza

A modernitás civilizációja: eltávolodás az OIKOSZ-tól

- környezetszennyezés
mint tünet
- energiaéhség
- mértéktelen gazdaság
- méltánytalan
társadalom
- ember és „környezet”
szétválasztása
- a „fejlődés” és a
technika hamis mítosza

A modernitás civilizációja: eltávolodás az OIKOSZ-tól

- környezetszennyezés mint tünet
- energiaéhség
- mértéktelen gazdaság
- méltánytalan társadalom
- ember és „környezet” szétválasztása
- a „fejlődés” és a technika hamis mítosza

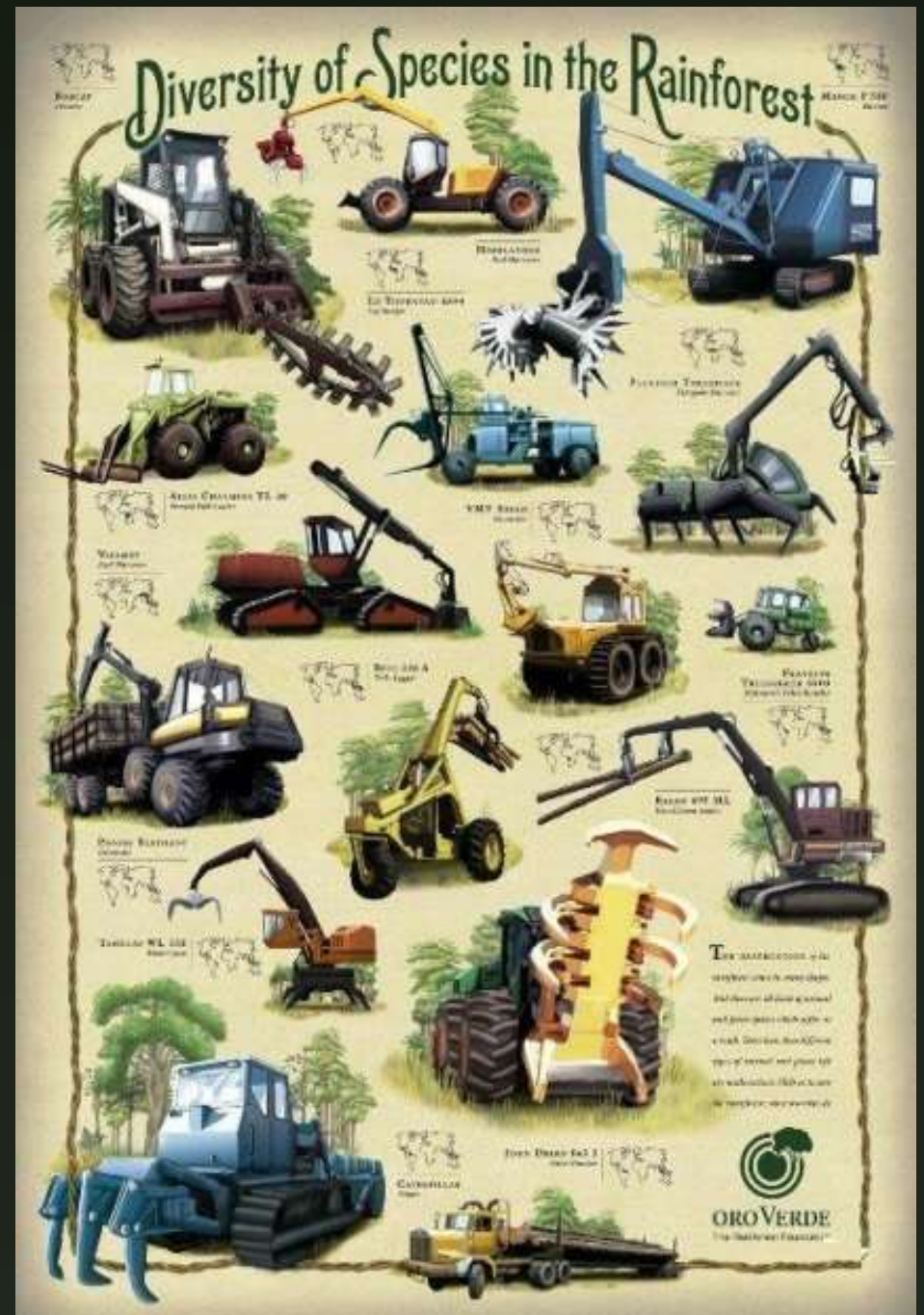
A modernitás civilizációja: eltávolodás az OIKOSZ-tól

- környezetszennyezés
mint tünet
- energiaéhség
- mértéktelen gazdaság
- méltánytalan
társadalom
- ember és „környezet”
szétválasztása
- a „fejlődés” és a
technika hamis mítosza

A modernitás civilizációja: eltávolodás az OIKOSZ-tól

- környezetszennyezés
mint tünet
- energiaéhség
- mértéktelen gazdaság
- méltánytalan
társadalom
- ember és „környezet”
szétválasztása
- a „fejlődés” és a
technika hamis mítosza

A modernitás civilizációja: eltávolodás az OIKOSZ-tól

- környezetszennyezés
mint tünet
- energiaéhség
- mértéktelen gazdaság
- méltánytalan
társadalom
- ember és „környezet”
szétválasztása
- a „fejlődés” és a
technika hamis mítosza

A modernitás civilizációja: eltávolodás az OIKOSZ-tól

A gazdaság 3 dogmája:

- Homo oeconomicus
- „láthatatlan kéz”
- korlátlan növekedés

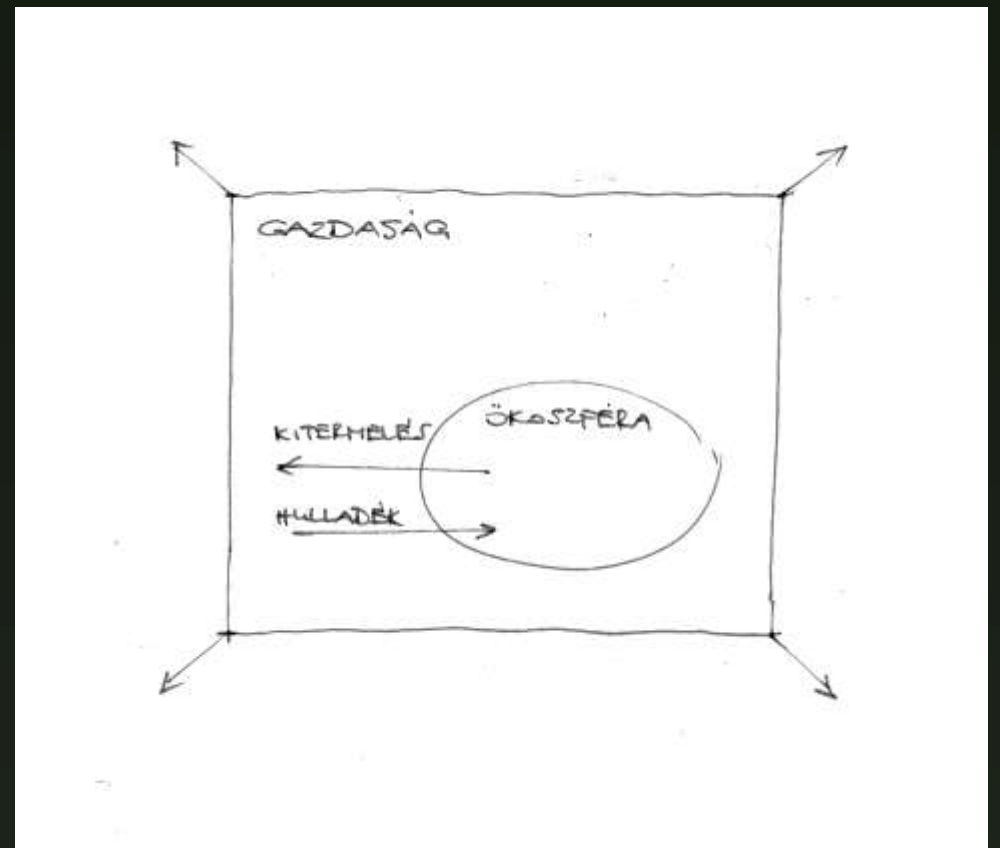
„Ha valaki azt hiszi, hogy egy véges világban létezhets végtelen növekedés, annak vagy elment az esze, vagy közgazdász.” – Kenneth Boulding

A modernitás civilizációja: eltávolodás az OIKOSZ-tól

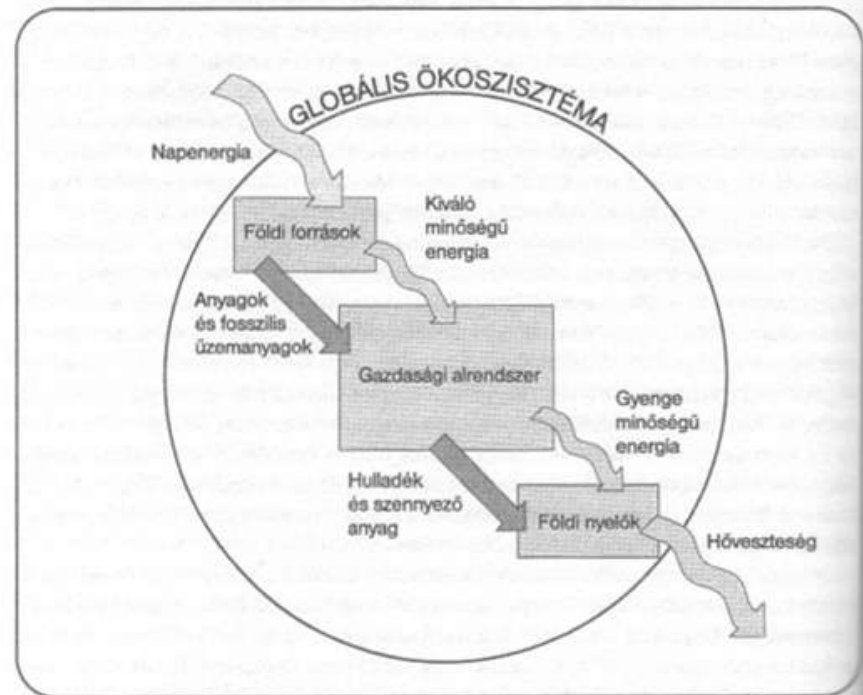
- környezetszennyezés
mint tünet
- energiaéhség
- mértéktelen gazdaság
- méltánytalan
társadalom
- ember és „környezet”
szétválasztása
- a „fejlődés” és a
technika hamis mítosza

A modernitás civilizációja: eltávolodás az OIKOSZ-tól

- környezetszennyezés mint tünet
- energiaéhség
- mértéktelen gazdaság
- méltánytalan társadalom
- ember és „környezet” szétválasztása
- a „fejlődés” és a technika hamis mítosza

3.1. ábra. A népesség és a tőke a globális ökoszisztémában

A népesség és a tőke a nem megújuló földi erőforrások és fosszilis üzemanyagok áramával tud működni, de a működés következtében hő és hulladék termelődik, amelyek szennyezik bolygónk levegőjét, vizét és talaját. (Forrás: R. Goodland, H. Daly és S. El Serafy.)

A modernitás civilizációja: eltávolodás az OIKOSZ-tól

- környezetszennyezés
mint tünet
- energiaéhség
- mértéktelen gazdaság
- méltánytalan
társadalom
- ember és „környezet”
szétválasztása
- a „fejlődés” és a
technika hamis mítosza

A modernitás civilizációja: eltávolodás az OIKOSZ-tól

- környezetszennyezés
mint tünet
- energiaéhség
- mértéktelen gazdaság
- méltánytalan
társadalom
- ember és „környezet”
szétválasztása
- a „fejlődés” és a
technika hamis mítosza

A modernitás civilizációja: eltávolodás az OIKOSZ-tól

- környezetszennyezés
mint tünet
- energiaéhség
- mértéktelen gazdaság
- méltánytalan
társadalom
- ember és „környezet”
szétválasztása
- a „fejlődés” és a
technika hamis mítosza

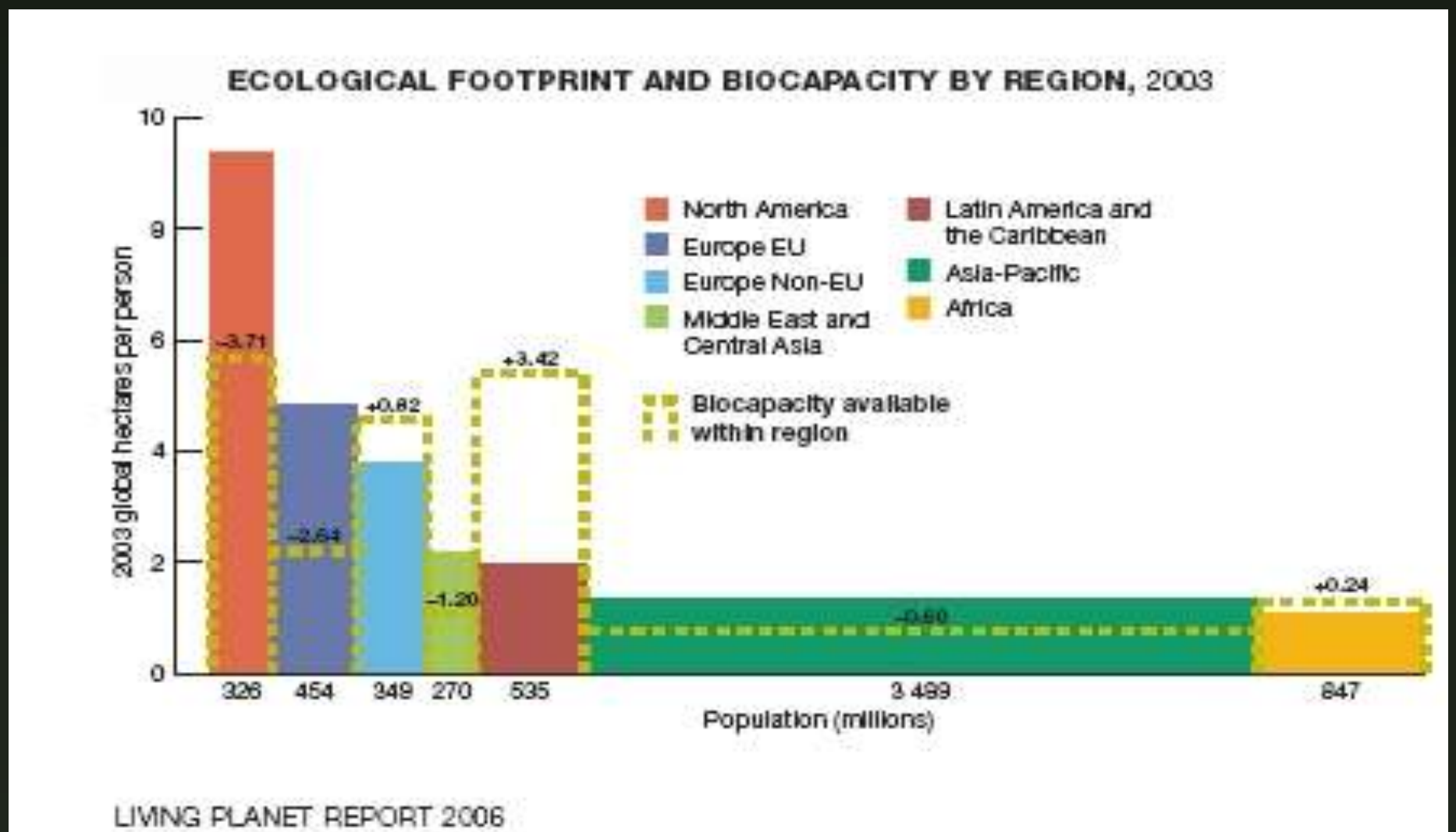
A modernitás civilizációja: eltávolodás az OIKOSZ-tól

- Az ökológiai „túllövés”
bizonyítékai

A modernitás civilizációja: eltávolodás az OIKOSZ-tól

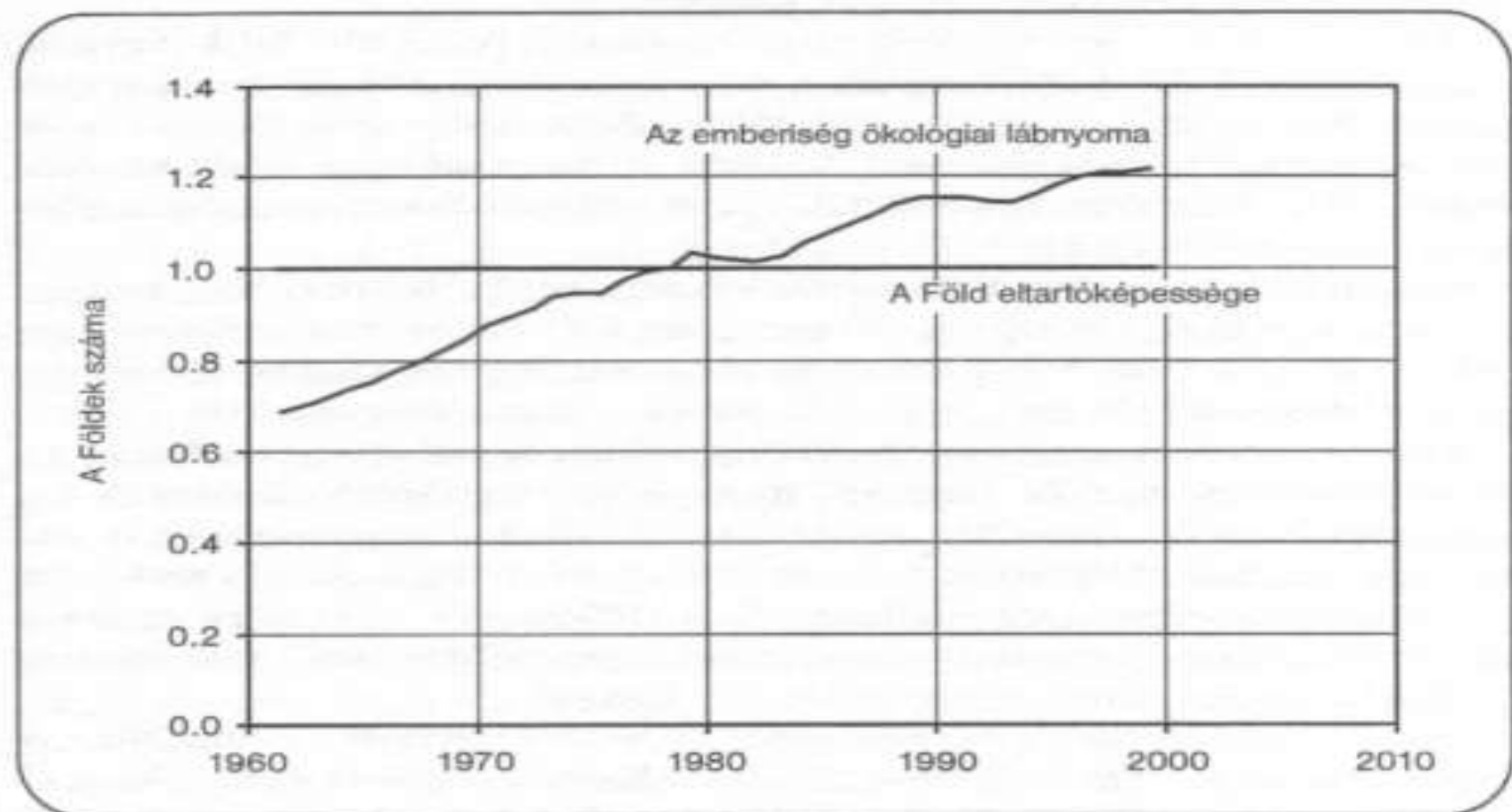
- Az ökológiai „túllövés” bizonyítékai

A modernitás civilizációja: eltávolodás az OIKOSZ-tól

- Az ökológiai „túllövés”
bizonyítékai

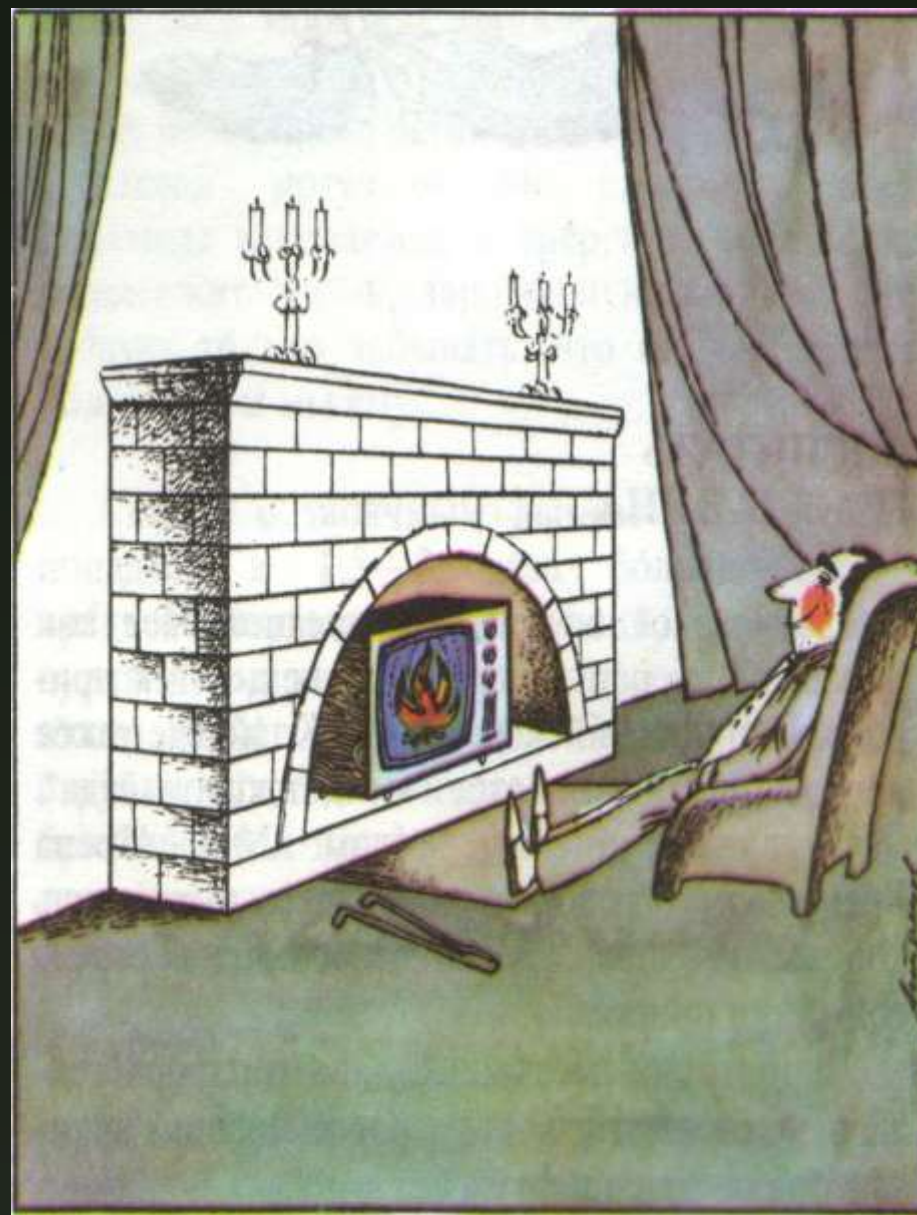
E.1. ábra. **Ökológiai lábnyom és eltartóképesség**

A modernitás civilizációja: eltávolodás az OIKOSZ-tól

- civilizációnk alapjai:
XVII. Századi Európa,
Descartes, Newton
- új tudományosság,
kísérletezés, a
racionalitás
abszolútizálása,
mechanikus világkép
- a természet: külvilág,
legyőzendő ellenfél,
nyersanyagforrás az
ember szolgálatában

A modernitás civilizációja: eltávolodás az OIKOSZ-tól

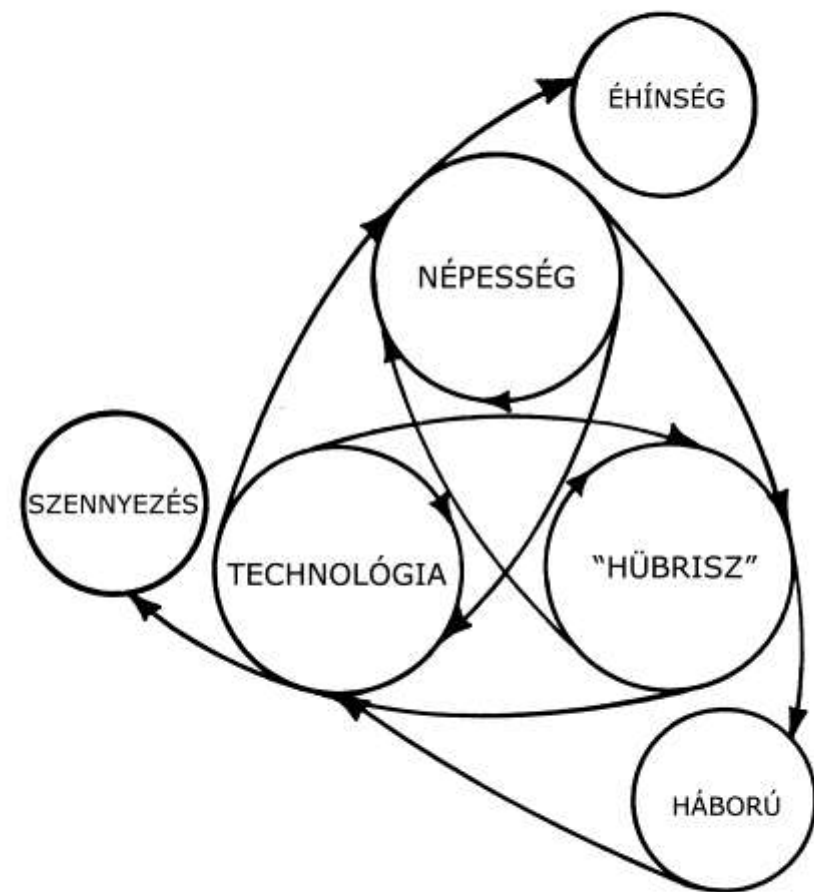
- a gazdasági haszon nélküli természetnek, az ökoszférának, a biodiverzitásnak „nem marad hely” ebben a modellben

A modernitás civilizációja: eltávolodás az OIKOSZ-tól

Az ökológiai krízis nem
pusztán „környezeti”,
hanem egyúttal gazdasági,
társadalmi, kulturális, azaz
civilizációs válság.

Az ökológiai krízis dinamikai

Forrás: The Dynamics of Ecological Crisis, Gregory Bateson, 1970
<http://aphelis.net/the-dynamics-of-ecological-crisis/>

Pacsuta Péter János,
greenr.blog.hu

Az ökológikus építészet célja: visszatérés az **OIKOSZ**-hoz

Vissza, de hova?
...és hogyan?

Avagy merre van előre?

Az ökológiai krízis
megoldása rendszerszintű
válaszokat igényel,
amelyre az építészet
önmagában eszköztelen.

De a maga területén talán
tehet valamit...

Az ökológikus gondolkodás dilemmái, avagy milyen lenne egy ökológikus társadalom?

- lokális vagy globális?
- premodern, modern vagy posztmodern? vagy egyik sem?
- technikai vagy konviviális? (techno-optimista vagy öko-pesszimista?)
- tudományos vagy ezoterikus?
- demokratikus vagy diktatórikus?
- új moralitás (szakralitás?) kerestetik?

Globális válaszkísérletek

- Klímakonferenciák, egyezmények
- CFC-k esete
- eközben gazdasági globalizáció, WTO

Lokális válaszkísérletek

- LETS, szívességbank, kalákakörök, helyi pénzek
- Biotermelés és permakultúra
- Slow food, slow city mozgalom
- Klímabarát települések
- Autonóm régiók
- Fair trade mozgalom

Az ökológikus építészet szempontjai, dilemmái, stratégiái és útkeresései, avagy milyen az ökológikus építészet?

- lokális vagy globális?
- premodern, modern vagy posztmodern? vagy egyik sem?
- technikai vagy konviviális?
- „techno-optimista” (high-tech, eco-tech) vagy „öko-pesszimista” (ökofalu, autonóm ház)?
- művészet vagy tudomány?
- technikai, kulturális vagy érzelmi aspektus domináns?

Az ökológikus építészet szempontjai, dilemmái, stratégiái és útkeresései, avagy milyen az ökológikus építészet?

- ökológikus, mint egészséges?
- ökológikus, mint organikus?
- ökológikus, mint vernakuláris?
- ökológikus, mint energiatakarékos?
- ökológikus, mint résztvevő?
- ökológikus, mint technika? ...mint stílus?
...mint esztétika? ...mint morál?

Milyen az ökológikus építészet?

Az ökológikus építészet nem árt

„Primum non nocere”

(Csak nem ártani.)

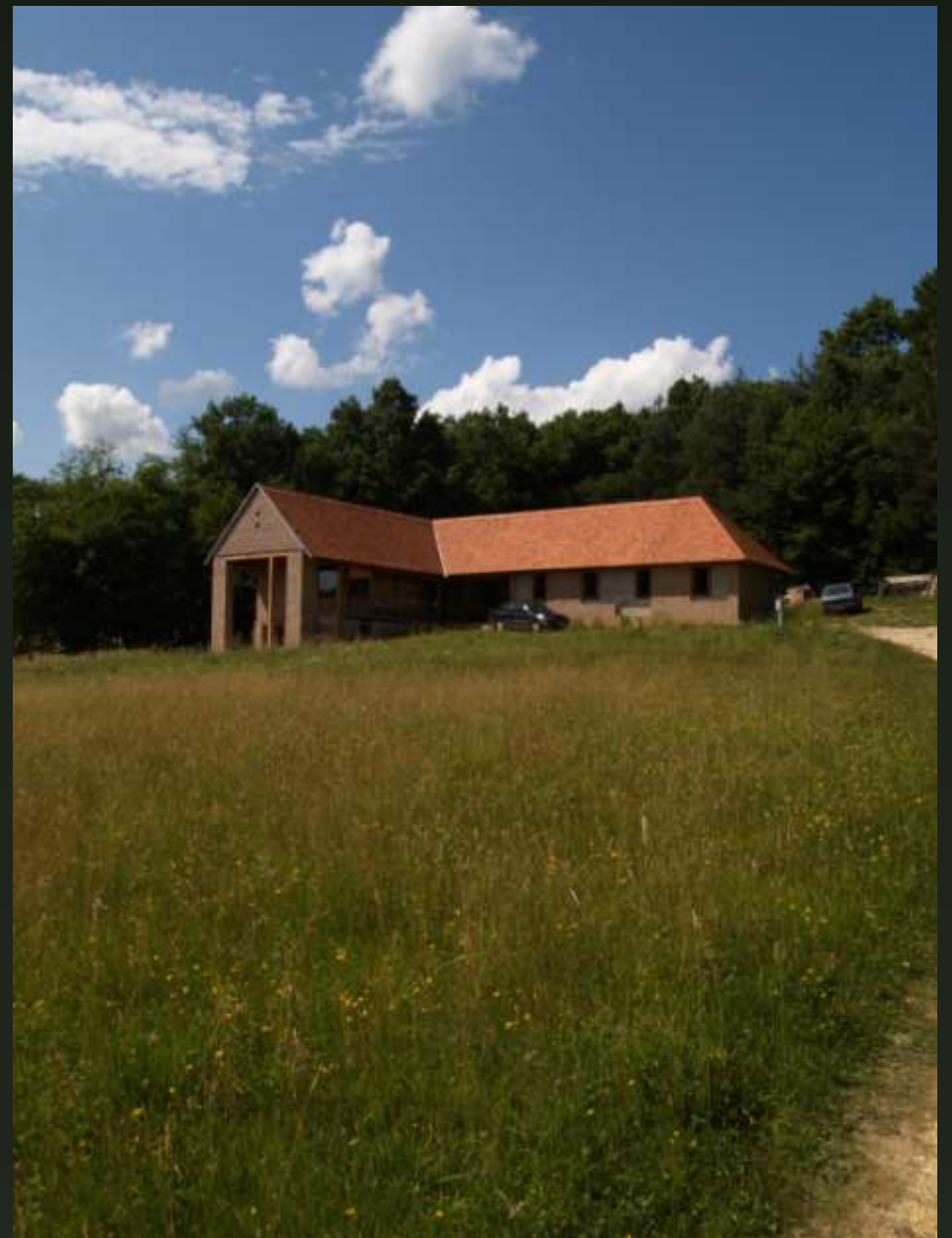
– *Hippokratész*

Az ökológikus építészet nem árt

„Egy orvos eltemetheti a hibáit, de egy építész csak azt tanácsolhatja az ügyfeleinek, hogy ültessenek kúszónövényeket”

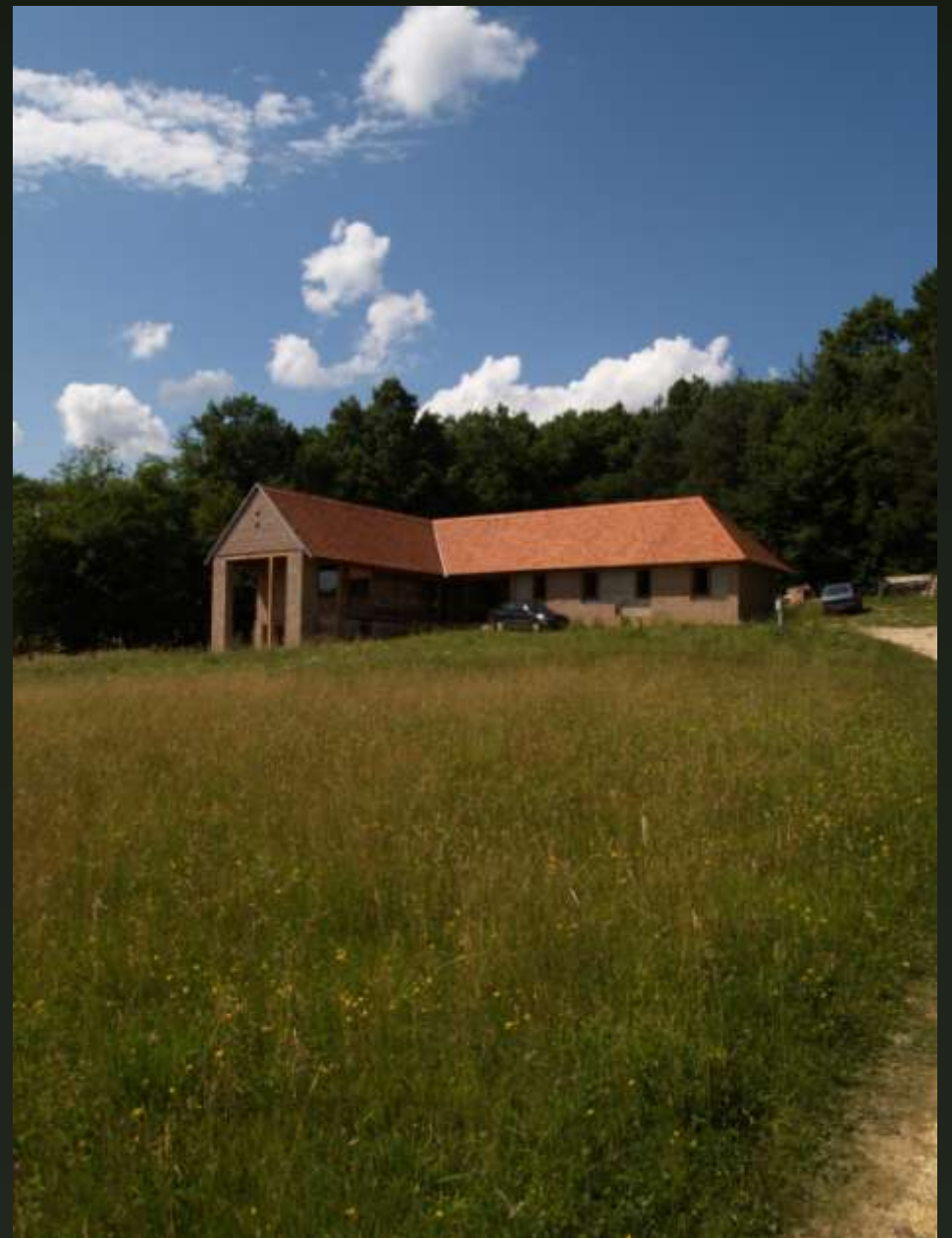
– *Frank Lloyd Wright*

Az ökológikus építészet nem árt

- „befektetői” építészet és ingatlanspekuláció helyett csak **valós igények kielégítése** (reduce)
- nem kell mindenáron újat építeni
- **rekonstrukció és újrahasznosítás** (recycling)

Az ökológikus építészet „helyénvaló”

- „hely-telen” helyek,
„nem-helyek”
(autópálya-
építészet) helyett
valódi helyek
- „globális falu”,
virtuális közösség
helyett valódi
közösség számára
építünk
- illeszkedés

Az ökológikus építészet „helyénvaló”

Az ökológikus építészet „lassú”

- elmélyült kidolgozottság → ehhez idő kell
- az építés nem csak produktum, *aktus* is
- „újdonság” és „hagyomány” újragondolása
- „eldobható” helyett hosszú élelciklusú épület

Az ökológikus építészet „őszinte”

- egyszerű
- takarékos
- keresetlen
(*vs. divatos,
formalista,
hatásvadász*)
- „közvetlen”
(*vs. közvetett,
elválasztott, eltakart,
álcázott*)

Az ökológikus építészet mértéke az egyetemes ökológiai hatás

- pénzügyi gazdaságosság (megtérülés, diszkontálás, gyors elavulás) nem jó mérce
- energiatakarékosság jobb, de ez sem elég, helyette:
- teljes életciklus, ökológiai lábnyom

Az ökológikus építészet mértéke az egyetemes ökológiai hatás

- pénzügyi gazdaságosság (megtérülés, diszkontálás, gyors elavulás) nem jó mérce
- energiatakarékosság jobb, de ez sem elég, helyette:
- teljes életciklus, ökológiai lábnyom

Az ökológikus építészet „nemnövekvő”, autonóm

Passzívház koncepció:

- energiaszemléletű
- csak a használati ciklust figyeli (nem teljes életciklust)
- mai gazdaságossági keretbe beilleszthető
- a növekedési hatásra érzéketlen (Jevons)
- nem elég ökológikus

Az ökológikus építészet „nemnövekvő”, autonóm

Aktívház koncepció:

- olyan, mint a passzívház, csak:
- energiatöbblet előállítására is képes
- elektromos rendszertől való függés fennmarad
- **nem elég ökológikus**

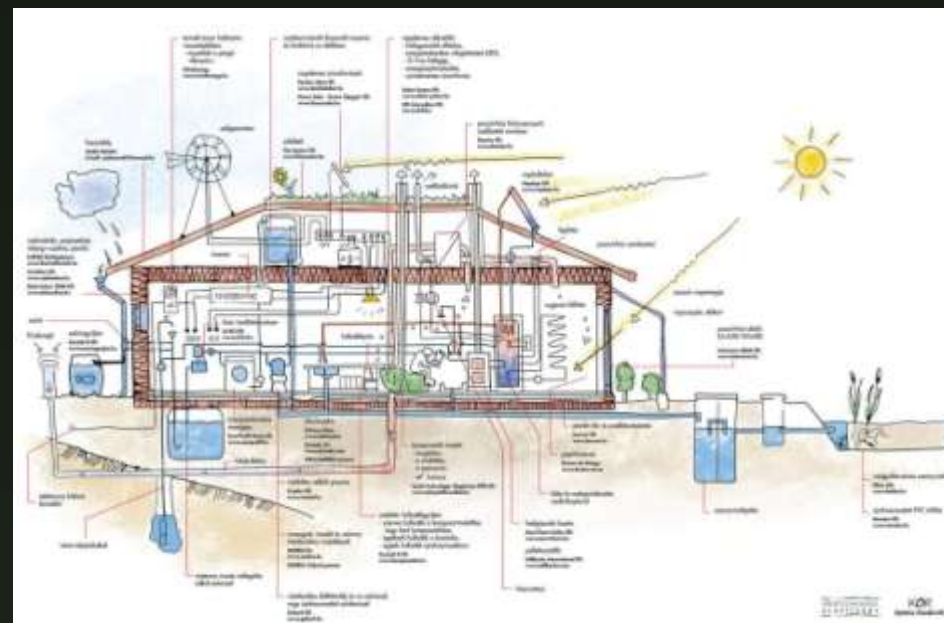

Az ökológikus építészet „nemnövekvő”, autonóm

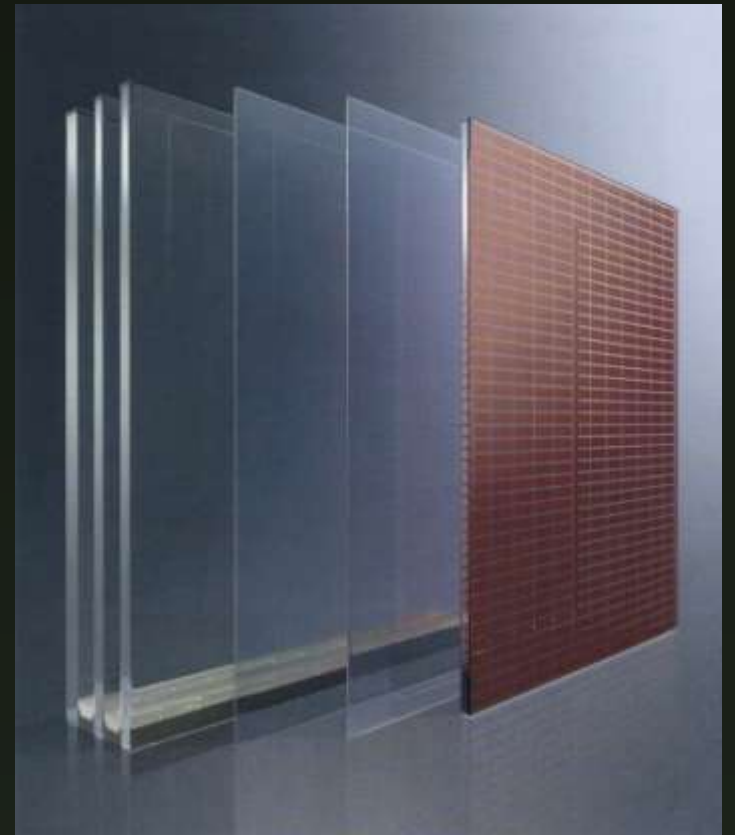
Autonóm ház koncepció:

- épület és környezete egységes szemlélete
- a helyi adottságok kihasználása
- centralizált hálózatoktól való függetlenség
- nem generál növekedést
- ökológikus

Az ökológikus építészet „szelíd”

- szubszidiaritás
- konvivialitás
- high-tech rendszerek helyett szelíd technológiák
- kevés közbeiktatott elem, elválasztottság, feldolgozottság

Az ökológikus építészet funkcionális a humanizmus teljes értelmében

- funkcionális komfort
- levegőminőség
- hőkomfort
- akusztikai komfort
- vizuális komfort
- építésbiológia
- ergonómia
- környezetpszichológia

Az ökológikus építészet organikusan integrált (nem mechanikusan differenciált)

Az élővilág – és a vernakuláris építészet – szerveződése autopoietikus organizáció:

- redundáns
- részek bonyolult együttműködése
- hatékonyabb hibajavítás
- organikus fejlődés, nem mindig „célszerű”

Az ökológikus építészet organikusan integrált (nem mechanikusan differenciált)

A modernitás **építészete**
racionális konstrukció:

- nem redundáns
- additív szerveződés
- fatális meghibásodás lehetősége
- egyszeri konstrukció

Az ökológikus építészet összhangra törekszik

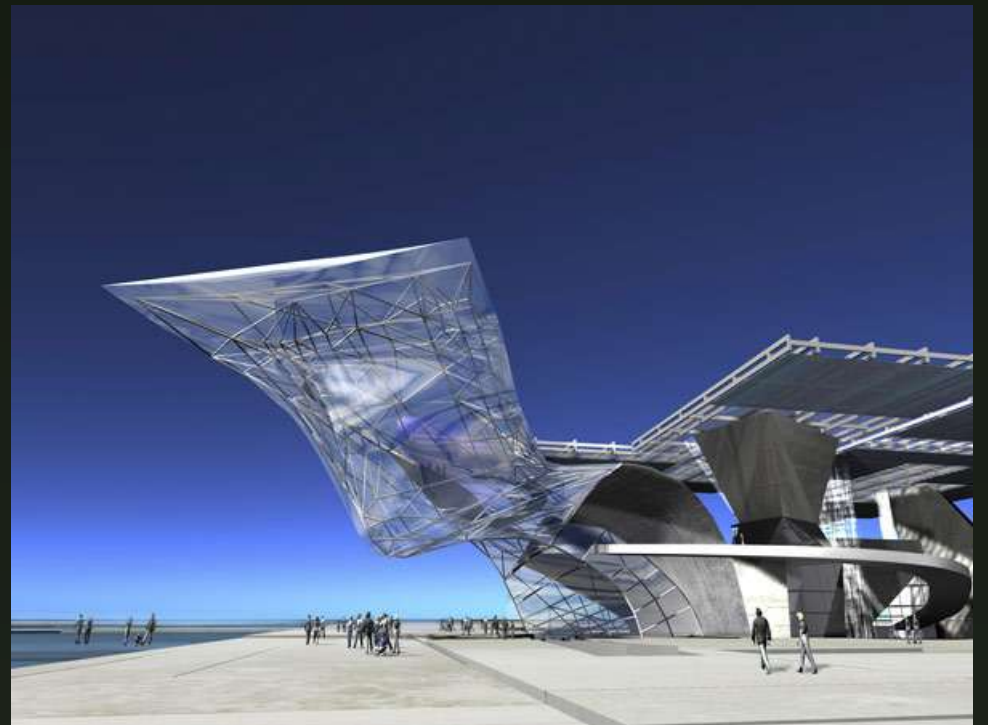
- történeti építészet: a kozmikus harmónia tükrözése
- a modernitás építésze: szűk funkcionalizmus, a korszellem tükrözése
- ökológikus építészet: összhang (természet, gazdaság, társadalom, kultúra)

Az ökológikus építészet összhangra törekszik

- történeti építészet: a kozmikus harmónia tükrözése
- a modernitás építésze: szűk funkcionalizmus, a korszellem tükrözése
- ökológikus építészet: összhang (természet, gazdaság, társadalom, kultúra)

Az ökológikus építészet összhangra törekszik

- történeti építészet: a kozmikus harmónia tükrözése
- a modernitás építésze: szűk funkcionalizmus, a korszellem tükrözése
- ökológikus építészet: összhang (természet, gazdaság, társadalom, kultúra)

Az ökológikus építészet egyedi, nem lezárt, itt és most születik

- az emberi igények változnak → alkalmazkodás befejezettség helyett
- nyitott struktúrák: továbbfejleszthető, bővíthető
- fokozatos növekedés elve
- tapasztalatok folyamatos értékelése a használat során, visszacsatolás

Az ökológikus építészet participatív, feltétele az elfogadottság

- párbeszéd a megbízóval, használókkal, érintettekkel a tervezés során
- párbeszéd a társszakmákkal (szociológus, környezetpszichológus, urbanista, városgazdász) – az építész nem mindentudó!
- társadalmi részvétel a megvalósítás során is
- tapasztalatok folyamatos értékelése a használat során, visszacsatolás

Az ökológikus építészet szolgálat

„Az építészet: szolgálat. Egy kultúra, létező történelmi kontinuitás, területi szövet, rendeltetés és több ezer éves formahagyomány szolgálata. A tervezést azonnal abba kell hagyni, amint ez a szolgálat hisztérikus igények kielégítésére kényszerül.”

– *Wesselényi-Garay Andor*

Köszönöm a figyelmet!

Ökológia irodalomjegyzék

Ács József, „Szörnyű leegyszerűsítők” in *Liget Műhely – szellemi üzem* 2011. február 14.,
http://ligetmuhely.blog.hu/2011/02/14/acs_jozsef_szornyu_leegyszerusitok

Balassa Tamás, „Róna Péter: Sokkal nagyobb válság közeleg” in *Somogyi Hírlap* 2011. aug. 5.,
<http://www.sonline.hu/somogy/kozelet/rona-peter-sokkal-nagyobb-valsag-kozeleg-393171>

Bardóczy Sándor valamelyik Építészfórum-os cikke

Barnousky, Anthony D. et al., „Has the Earth’s sixth mass extinction already arrived?” in *Science* 471 (2011), pp. 51-57

Baumann Mihály et al., *Épületenergetika; Segédlet*, Pécs, PTE Pollack Mihály Műszaki Kar, 2009

Beliczay Erzsébet, „Civil közreműködés az élhető települések kialakításában” in Novák Ágnes, Medgyasszay Péter, Szántó Katalin, Beliczay Erzsébet (szerk.), *Világváros vagy világfalu; avagy fenntartható építés és településfejlesztés Budapesten és az agglomerációban; Építész szeminárium 2004*, Budapest, Független Ökológiai Központ Alapítvány, 2004, pp. 21-29.

Bodonyi Csaba, „Az építész szakma helyzete alulnézetből” in *Építészfórum* 2011.,
<http://www.epiteszforum.hu/node/19486>

Bogár László, *Magyarország és a globalizáció*, Budapest, Osiris Kiadó, 2003

Bogár László, „Hálózatok világhuralma, avagy globális háborúk rejtett dimenziói a XXI. század első évtizedeiben” in *Életünk* 2007/11-12.

Boulding, Kenneth E., „Az eljövendő 'Föld-úrhajó' gazdaságtana” in Pataki György és Takács-Sánta András (szerk.), *Természet és gazdaság; Ökológiai közgazdaságtan szöveggyűjtemény*, Budapest, Typotex Kiadó, 2004, pp. 29-40.

Bradbury, Dominic, *Korszerű természetes ház*, Budapest, Terc Kiadó, 2011

Carson, Rachel, *Néma tavasz*, Budapest, Katalizátor Iroda, 1995

Czakó Gábor, *Mi a helyzet? Gazdaságkor titkai; esszék*, h. n., IGEN Katolikus Kulturális Egyesület, 1995

Creutz, Helmut, *A pénz-szindróma; Utak a válságmentes piacgazdasághoz*, 1-2. kötet, Budapest, HIFA Hungária, 1997

Cságyoly Ferenc, „Az építészeti mű szellemi determinációi”, Akadémiai doktori értekezés, Budapest, 2002,
K-7831/1-2 BME-OMIKK

Cságyoly Ferenc, „Az építészeti mű szellemi determinációi” in Finta József (szerk.) *Épített jövőnk*, Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Társadalomkutató Központ, 2004, **K-7831/1-2 BME-OMIKK**

Cságyoly Ferenc et al., *Budapest karakterterkép, értékkataszter*, Budapest, Építész Stúdió, 1992, pp. 91-127.,
816.093 BME-OMIKK

Cságyoly Ferenc (szerk.), *Középületek*, Budapest, Terc, 2004

Csányi Vilmos, *Az emberi természet; Humánélettudomány*, Budapest, Vince Kiadó, 1999

Csányi Vilmos, „A humán viselkedéskomplexum evolúciója” in Pléh Csaba, Csányi Vilmos és Bereczki Tamás (szerk.), *Lélek és evolúció*, Budapest, Osiris Kiadó, 2001, pp. 60-73.

- Daly, Herman E., „A gazdaságtalan növekedés elmélete, gyakorlata, története és kapcsolata a globalizációval” in Pataki György és Takács-Sánta András (szerk.), *Természet és gazdaság; Ökológiai közgazdaságtan szöveggyűjtemény*, Budapest, Typotex Kiadó, 2004, pp. 392-410.
- Daly, Herman E. és Cobb, Jr., John B, *For the Common Good; Redirecting the Economy toward Community, the Environment, and a Sustainable Future*, Boston, Beacon Press, 1989
- Daly, Herman E. és Cobb, Jr., John B, „A krematiztikától az oikonómiáig” in Lányi András (szerk.), *Természet és szabadság; Humánökológiai olvasókönyv*, Budapest, Osiris Kiadó, 2000, pp. 241-257.
- Dauncey, Guy, *Az összeomlás után; A szivárványgazdaság kialakulása*, Budapest, Göncöl Kiadó, 2001
- Dawkins, Richard, *Az ős meséje; Zarándoklat az élet hajnalához*, Budapest, Partvonal Könyvkiadó, 2006
- Demeter Zoltán, Gondos Gábor, Honti Szabolcs (szerk.), *Gondolatok a fenntartható fejlődésről; Riportkötet a téma ismert gondolkodóival, gyakorlati művelőivel és közéleti személyiségekkel*, Miskolc, Zöld Akció Egyesület, 2003
- Diamond, Jared, *Háborúk, járványok, technikák; A társadalmak fátumai*, Budapest, Typotex Kiadó, 2006
- Diamond, Jared, *Összeomlás; Tanulságok a társadalmak továbbéléséhez*, Budapest, Typotex Kiadó, 2007
- Dudics Krisztián, „Az ökológiai tematika felmerülése a tudomány- és eszmetörténetben és a modernizmus kritikája”, a BME Építész-mérnöki Kara DLA doktori iskolájának Tudományelmélet-tudománytörténet tárgya keretében beadott dolgozat, 2005
- Dudics Krisztián, „Elszigetelt jelenség” in *Magyar Építőművészet*, 2008/1., pp. 48-49.
- Dudics Krisztián, „Lélekjelenlét – avagy gondolatok a helyénvalóságról, DVD-gyár Törökbálinton” in *Magyar Építőművészet*, 2010/2., pp. 20-22.
- Dudics Krisztián, „Rejtett öko-praxis” in *Magyar Építőművészet*, 2010/6., pp. 18-20.
- Dudics Krisztián, „A népi építészet ökológiája I.” in *Vidéki Élet*,
<http://videkielet.hu/blog/videki-haz-es-kert/a-nepi-epiteszet-okologiaja-i>
- Dudics Krisztián, „A népi építészet ökológiája II.” in *Vidéki Élet*,
<http://videkielet.hu/blog/videki-haz-es-kert/a-nepi-epiteszet-okologiaja-ii>
- Dudics Krisztián, „Egészséges épületek” in *Vidéki Élet*,
<http://videkielet.hu/blog/videki-haz-es-kert/egeszsleges-epuletek>
- Dudics Krisztián, „Kaláka régen és ma” in *Vidéki Élet*,
http://videkielet.hu/blog/videki_élet/kalaka-regen-es-ma
- Dudics Krisztián, „Hogyan tegyük energiatakarékosá házunkat – I. rész” in *Vidéki Élet*,
<http://videkielet.hu/blog/videki-haz-es-kert/hogyan-tegyuk-energiatakarekossa-hazunkat-%E2%80%93-i-resz>
- Dudics Krisztián, „Hogyan tegyük energiatakarékosá házunkat – II. rész” in *Vidéki Élet*,
<http://videkielet.hu/blog/videki-haz-es-kert/hogyan-tegyuk-energiatakarekossa-hazunkat-%E2%80%93-ii-resz>
- Dulai Alfréd és Hiver't-Klokner Zsuzsanna, „Az óskatasztrófa-hoz képest is gyors a mai felmelegedés”,
<http://www.origo.hu/idojaras/20110614-klimakatasztrofa-56-millio-evvel-ez előtt-tul-gyors-a-mai.html>
- Dúll Andrea, „Építészet – környezet - pszichológia” in *Régi-új Magyar Építőművészet* 2005/5., pp. 14-17.

- Dúll Andrea, Dósa Zsuzsanna, „A természeti környezet – környezetpszichológiai megközelítésben” in *Tájökológiai Lapok* 2005/3., pp. 19-25.
- Dúll Andrea, Szokolszky Ágnes (szerk.), *Környezet – pszichológia*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2006
- Ehrlich, Paul R., Holdren, John P., „Impact of Population Growth” in *Science* 171 (1971), pp. 1212-17.
- Enyingi Tibor, „Kísérlet a fenntartható tájhasznosításra” in Pálvölgyi Tamás, Nemes Csaba, Tamás Zsuzsanna (szerk.), *Vissza vagy hova; Útkeresés a fenntarthatóság felé Magyarországon*, Budapest, Tertia Kiadó, 2002, pp. 338-342.
- Eriksen, Thomas Hylland, *A pillanat zsarnoksága; Gyors és lassú idő az információs társadalomban*, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2009
- Ertsey Attila (szerk.), *Autonóm kistérség; Országos ajánlás*, Budapest, Független Ökológiai Központ Alapítvány, 1999
- Ertsey Attila és Medgyasszay Péter (szerk.), *Autonóm város; Szakértői vízió - 2004*, Budapest, Független Ökológiai Központ Alapítvány, 2004
- Escobar, Arturo, „A fejlesztés csatája” in *Anthropolis* 3. évf. 1., pp. 16-31.
- Ewing, Brad et al., *Ecological Footprint Atlas 2009*, Oakland, Global Footprint Network, 2009
- Frampton, Kenneth., *A modern építészet kritikai története*, Budapest, Terc Kiadó, 2002
- Frida Balázs, „Észak és Dél: a globális geopolitika kiéleződő kontúrja” in *Anthropolis* 4. évf. 1-2., pp. 40-47
- Galántai Zoltán, *Silencium Universi; Az evolúciótól az idegen civilizációkig*, cikkgyűjtemény, <http://mek.oszk.hu/03700/03719/03719.htm>
- Gesell, Silvio, *A természetes gazdasági rend szabadföld és szabadpénz révén*, Piliscsaba, Kétezerégy Kiadó, 2004
- Geertz, Clifford, „Nagyon rossz hír” in *Anthropolis* 3. évf. 1., pp. 6-15.
- Georgescu-Roegen, Nicholas, „Az entrópia törvénye és a gazdasági probléma” in Pataki György és Takács-Sánta András (szerk.), *Természet és gazdaság; Ökológiai közgazdaságtan szöveggyűjtemény*, Budapest, Typotex Kiadó, 2004, pp. 41-54.
- Gowdy, John, „Vissza a jövőbe és előre a múltba” in Takács-Sánta András (szerk.), *Paradigmaváltás?!; Kultúránk néhány alapvető meggyőződésének újragondolása; szöveggyűjtemény*, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2007, pp. 15-33.
- Graf, Anton, *Passzívházak; 24 megépült ház Németországban, Ausztriában, Svájcban*, Budapest, Terc Kiadó, 2008
- Guénon, René, *A modern világ válsága*, Debrecen, Kvintesszencia Kiadó, 2008
- Gyarmathy István, „James Lovelock Gaia-elmélet”, http://www.ddkkk.pte.hu/~bnemet/korfiz-l/segedanyagok/07/KF-I-1-Bevezetes_a_KorFizbe/KF-I-18-Gaia-Lovelock.pdf
- György Lajos, *A jót választanod kell*, Budapest, Föld Napja Alapítvány, 1996
- György Lajos, *Vissza a kozmikus rendhez*, Budapest, Föld Napja Alapítvány, 2000
- Gyulai Iván, *Kérdések és válaszok a fenntartható fejlődésről*, Budapest, Magyar Természetvédők Szövetsége, 2008

- Gyulai Iván, *A biomassza-dilemma*, (2., átdolgozott kiadás), Budapest, Magyar Természetvédők Szövetsége, 2007
- Gyulai Iván, „Gömörszőlős, a szerves kultúra szigete” in Pálvölgyi Tamás, Nemes Csaba, Tamás Zsuzsanna (szerk.), *Vissza vagy hova; Útkeresés a fenntarthatóság felé Magyarországon*, Budapest, Tertia Kiadó, 2002, pp. 325-331.
- Gyulai Iván és mtsai, *Zsigerbeszéd; Gondolatok a fenntartható fejlődésről*, (13 részes rövidfilm-sorozat), Bors Alapítvány, 2003, <http://www.youtube.com/watch?v=jYoLSXxYCHU>
- Hamvas Béla, *Tabula Smaragdina (1947-50); Mágia szútra (1950)*, h. n., MEDIO Kiadó, é. n.
- Hardin, Garrett, „A közlegelő tragédiája” in Lányi András (szerk.), *Természet és szabadság; Humánökológiai olvasókönyv*, Budapest, Osiris Kiadó, 2000, pp. 219-231.
(eredeti megjelenése: *The Tragedy of the Commons*, *Science* 162, 1968, pp. 1243-48)
- Hargitai Miklós, „Ki tankolt a tányérkamból?” in *Népszabadság*, 2011. május 15., http://nol.hu/tud-tech/20110514-ki_tankolt_a_tanyerkambol_
- Hawken, Paul, Lovins, Amory B., Lovins, L. Hunter, *Natural Capitalism; The Next Industrial Revolution*, London, Earthscan, 1999
- Helyes Gábor, „Az önmérséklet városa; Frank Lloyd Wright Broadacre Cityje” in *Alaprajz* 2001/5., pp. 36-39.
- Hirschl Zsuzsanna, „Okos kert lusta kertészeknek: ez a permakultúra”, <http://www.origo.hu/idojaras/20091218-okos-kert-lusta-kerteszek-permakultura.html>
- Huntington, Samuel P., *A civilizációk összeesése és a világrend átalakulása*, Budapest, Európa Könyvkiadó, 1998
- IPCC, *Éghajlatváltozás 2007 – Az Éghajlatváltozási Kormányközi Testület (IPCC) negyedik értékelő jelentése – A munkacsoportok döntéshozói összefoglalói*, Budapest, Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium – Országos Meteorológiai Szolgálat, 2007, http://klima.kvvm.hu/documents/92/_ghajlatv_ltoz_s_2007_.pdf
- Jankovics Marcell, „A mese háza és az ökotradíció” in *Ökotáj*, 31-32. sz., 2003., pp. 117-122., <http://www.okotaj.hu/szamok/31-32/ot31-15.htm>
- Jávor Benedek, „Aldo Leopold és a leopoldi etika” in *Ökoetika* 2001/2., <http://www.tabulas.hu/cedrus/2001/02/okoetika.html>
- Jensen, Ole Michael et al. (szerk.), *Danish Ecological Building*, Kopenhága, Arkitektens Forlag, 1994
- Jonas, Hans, „Az emberi cselekvés megváltozott természete” in Lányi András (szerk.), *Természet és szabadság; Humánökológiai olvasókönyv*, Budapest, Osiris Kiadó, 2000, pp. 142-151.
- Kajner Péter, „Együttműködő közösségek – újjáéledő tájak; Gondolatok a közösségfejlesztés és az ökopolitika kapcsolatáról”, **az I. Községi Munka Nyári Egyetemen, 2004. augusztus 14-én, Kunbábonyban elhangzott előadás és az itt folytatott beszélgetések alapján készült cikk**
- Kazinczy Gyöngyvér, „Passzívház helyett – környezet- és emberbarát passzívház” in Kiss Ernő és Monostori Péter (szerk.), *Bioépítészet – 2006-2008*, h. n., Bába Kiadó, 2009, pp. 97-100.
- Kazinczy Gyöngyvér, „Az elveket ismerni, de használni is – családi ház, Göd” in *Építészfórum*, <http://www.epiteszforum.hu/node/19110>

- Kennedy, Margrit, „Gazdasági növekedés és kamatrendszer – Négy alapvető tévedés”, Az 1999. január 31-én Düsseldorfban, az Initiative für Natürliche Wirtschaftsordnung (INWO) kongresszusán elhangzott előadás (<http://www.inwo.de/archiv/gchance.htm>) Vladimir Svitak által rövidített változata (in. Svitak, V. [szerk.]: *Strukturen des Aufbruchs – von der Konkurrenzgesellschaft zur Solidargemeinschaft*; Hirzel, Stuttgart, 2001, 72-77. o.), <http://szivességbank.hu/node/120>
- Keresztes Imre, „Szellem a palackból” in HVG 2011. március 19., pp. 11.
- Kiszely Károly, *A gyilkos kamat; Környezetvédelmi alapismeretek – másképpen*, Budapest, Harmadik Part Alapítvány, 1995
- Kornai János, *A gondolat erejével; Rendhagyó önéletrajz*, Budapest, Osiris Kiadó, 2005
- Korten, David C., *Tőkés társaságok világalma*, Budapest, Kapu (Magyar Kapu Alapítvány EKF Hálózat), 1996
- Kovács Eszter, „Ósi jogok, modern dilemmák; Természetvédelmi per az Amazonas-régióban” in HVG 2011. április 16., pp. 53-55.
- Kuba Gellért, „Bűnös építészet” in *Építészfórum*, 2007, <http://www.epiteszforum.hu/node/6235>
- Kuba Gellért, „Környezetünk építészeti ártalmai” in *Építészfórum*, 2007, <http://www.epiteszforum.hu/node/7174>
- Kuhn, Thomas Samuel, *A tudományos forradalmak szerkezete*, Budapest, Osiris Kiadó, 2002
- Kunszt György, „A fenntartható fejlődés és az építés jövője Magyarországon” in Kunszt György, *Értékválság az építészetben és a modern szakralitás*, Budapest, Terc Kiadó, 2003, pp. 269-277.
- Kunszt György, „Fenntartható építészet” in Kunszt György, *Értékválság az építészetben és a modern szakralitás*, Budapest, Terc Kiadó, 2003, pp. 331-335.
- Láng István, „Klíma változás és biztonság” in Antal Z. László (szerk.), *Klíma barát települések; Elmélet és gyakorlat*, Budapest, Pallas Kiadó, 2008, pp. 24-35.
- Lányi András, „Előszó: A humánökológia környezetfogalma és eszmetörténeti összefüggései” in Lányi András (szerk.), *Természet és szabadság; Humánökológiai olvasókönyv*, Budapest, Osiris Kiadó, 2000, pp. 7-19.
- Lányi András és Farkas Gabriella (szerk.), *Miért fenntarthatatlan, ami fenntartható?*, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2010
- Lányi Erzsébet, „Fenntartható építészet anyaghasználata” in Novák Ágnes, Medgyasszay Péter, Szántó Katalin, Beliczay Erzsébet (szerk.), *Világváros vagy világfalu; avagy fenntartható építés és településfejlesztés Budapesten és az agglomerációban; Építész szeminárium 2004*, Budapest, Független Ökológiai Központ Alapítvány, 2004, pp. 77-86.
- Lányi Erzsébet, *Környezettudatos épített környezet – A modellváltás elvei és építészeti eszközei*, PhD értekezés, Budapest, 2010
- László Ervin, *Káoszpont; Válaszút előtt a világ*, Budapest, Kossuth Kiadó, Budapest Klub Alapítvány, 2006
- László Ervin, *Kozmikus kapcsolatok; A harmadik évezred világképe*, Budapest, Magyar Könyvklub, 1996
- Latouche, Serge, *A Nemnövekedés diszkrét bája*, Szombathely, Savaria University Press, 2011
- Leopold, Aldo, „Föld-etika” in Lányi András (szerk.), *Természet és szabadság; Humánökológiai olvasókönyv*, Budapest, Osiris Kiadó, 2000, pp. 103-116.
- Lorenz, Konrad, *A civilizált emberiség nyolc halálos bűne*, Budapest, IKVA, 1994

- Lorenz, Konrad, *Ember voltunk hanyatlása*, Budapest, Cartaphilus Kiadó, 2002
- Lovelock, James, *Gaia; A földi élet egy új nézőpontból*, Budapest, Göncöl Kiadó, 1990
- Lovelock, James, *Gaia halványuló arca; Utolsó figyelmeztetés*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2010
- Luhmann, Niklas, *Ökológiai kommunikáció; Képes-e felkészülni a modern társadalom az ökológiai veszélyekre?*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2010
- Málovics György, A vállalati fenntarthatóság érintettközpontú vizsgálata, doktori értekezés, PTE Közgazdaságtudományi Kar, 2009,
http://www.rphd.ktk.pte.hu/files/tiny_mce/File/Vedes/Malovics_Gyorgy_disszertacio.pdf
- McCarter, Robert, *Frank Lloyd Wright*, London-New York, Phaidon, 2001
- Meadows, Donella H., *Világpolgár; Időökológia*, Székesfehérvár, BOCS Alapítvány, 2006
- Meadows, Donella et al., *A növekedés határai; Harminc év múltán*, Budapest, Kossuth Kiadó, 2005
- Medgyasszay Péter, „Dán gyakorlat a fenntartható fejlődésért” in *Új Magyar Építőművészet*, 2001/4., Budapest
- Medgyasszay Péter, „A településfejlesztés, településrendezés néhány ökológiai kérdése” in *Új Magyar Építőművészet*, 2001/4., Budapest
- Medgyasszay Péter, „Fenntarthatóság az építészetben” in Novák Ágnes, Medgyasszay Péter, Szántó Katalin, Beliczay Erzsébet (szerk.), *Világváros vagy világfalu; avagy fenntartható építés és településfejlesztés Budapesten és az agglomerációban; Építész szeminárium 2004*, Budapest, Független Ökológiai Központ Alapítvány, 2004, pp. 9-19.
- Medgyasszay Péter és Novák Ágnes, *Föld- és szalmaépítészet*, Budapest, Terc Kiadó, 2006
- Meszlényi Attila, *A világvége illemtana; Túlélőkönyv*, Budapest, Ad Librum Kiadó, 2008
- Monbiot, George, „Civakodás és obstrukció Koppenhágában, miközben szenved a bioszféra”,
http://klima.blog.hu/2009/12/22/george_monbiot_civakodas_es_obstrukcio_koppenhagaban_mikozben_szenved_a_bioszfera
- Monostory Péter, „Az ökológikus építés szemléletéről” in Kiss Ernő és Monostori Péter (szerk.), *Bioépítészet – 2006-2008*, h. n., Bába Kiadó, 2009, pp. 9-20.
- Mújdricza Péter, *Mikropolisz*, Budapest, Kráter Könyvesház, 2005
- Naess, Arne, „A mélyökológiai mozgalom” in Lányi András (szerk.), *Természet és szabadság; Humánökológiai olvasókönyv*, Budapest, Osiris Kiadó, 2000, pp. 117-120.
- Nicholsen, Shierry Weber, *The Love of Nature and the End of the World; The Unspoken Dimensions of Environmental Concern*, Cambridge, MA; London, The MIT Press, 2002
- (Lord) Northbourne, Walter James, „A civilizáció fennmaradása” in *Ars Naturae* I. évfolyam 1-2. szám, 2010, pp. 121-131.
- Novák Ágnes, „Öko, bio, avagy milyen a zöld építészet?” in *Új Magyar Építőművészet* 2002/2., pp.?
- Novikova, Aleksandra, Ürge-Vorsatz Diana, *Szén-dioxid kibocsátás-csökkentési lehetőségek és költségeik a magyarországi lakossági szektorban*, Budapest, Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, 2008
- Olgay, Aladár és Victor, *Solar Control and shading devices*, Princeton, Princeton University Press, 1957

- Ortega y Gasset, *A tömegek lázadása*, Budapest, Nagyvilág Kiadó, 2003 (eredeti megjelenése: 1929)
- Paatero, Kristiina, „Säynätsalo town hall” in Timo Tuomi, Kristiina Paatero, Eija Rauske (szerk.), *Alvar Aalto in seven buildings; Interpretations of an architect's work*, Helsinki, Museum of Finnish Architecture, 1998, pp. 64-79.
- Pallasmaa, Juhani, „Surface, Touch and Time” in Hanni Sipponen (szerk.), *Alvar Aalto The Brick*, Helsinki, Alvar Aalto Museum, Alvar Aalto Foundation, 2001, pp. 13-28.
- Pataki György és Takács-Sánta András, „Bevezetés” in uőök (szerk.), *Természet és gazdaság; Ökológiai közgazdaságtan szöveggyűjtemény*, Budapest, Typotex Kiadó, 2004, pp. 7-25.
- Polányi Károly, *A nagy átalakulás; Korunk gazdasági és politikai gyökerei*, Budapest, Napvilág Kiadó, 2004 (eredeti kiadás: *Origins of our Time; The Great Transformation*, London, Victor Gollancz Ltd., 1946)
- Polányi Károly, *Az archaikus társadalom és a gazdasági szemlélet*, Budapest, Gondolat Kiadó, 1976
- Prigogine, Ilya és Stengers, Isabelle, *Az új szövetség; A tudomány metamorfózisa*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1995
- Quinn, Daniel, *Izmael*, Budapest, Katalizátor Könyvkiadó, 2008
- Reischl Gábor, *Mezőgazdaság és építészet*, Budapest, Terc Kiadó, 2010
- Ritzer, George, *The Globalization of Nothing*, Thousand Oaks – London – New Delhi, Pine Forge Press, 2004
- Rojstaczer, S., Sterling, S. M., Moore, N. J., „Human appropriation of photosynthesis products” in *Science* 294 (2001), pp. 2549-2551
- Sachs, Jeffrey, „A szegénység vége” in *Anthropolis* 4. évf. 1-2., pp. 18-27
- Sachs, Wolfgang, „Miért pont a sebesség?; Beszéd Amszterdamban”, 1996. nov. 7-8. in Meadows, Donella H., *Világpolgár; Időökológia*, Székesfehérvár, BOCS Alapítvány, 2006, pp. 194-198.
- Sagan, Carl, *Az éden sárkányai; Tűnődések az emberi intelligencia evolúciójáról*, Budapest, Európa Könyvkiadó, 1990
- Salamain Ferenc, Álmosdi Árpád (szerk.), *Visegrádi Építész Táborok 1981-2001*, h. n., Kós Károly Alapítvány, 2002
- Salamin Géza, Kohán Zoltán, Dobozi Eszter, Péti Márton (szerk.), *Climate-Friendly cities – A Handbook on the Tasks and Possibilities of European Cities in Relation of Climate Change*, Budapest, Ministry of Interior, Hungary – VÁTI, 2011
- Sarin, Radhika, „A számítógép” in Assadourian, Erik et al., *A világ helyzete, 2004: A washingtoni Worldwatch Institute jelentése a fenntartható társadalomhoz vezető folyamatról*, Budapest, Föld Napja Alapítvány, 2004
- Schumacher, Ernst F., *A kicsi szép; Tanulmányok egy emberközpontú közgazdaságtanról*, Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1991
- Simon Mariann, *Az ökológikus gondolkodás és a századvég építészetelmélete*, Budapest, BME kandidátusi értekezés, 1994
- „Slow cities and the slow movement”, http://www.slowmovement.com/slow_cities.php
- Spinoza, Benedictus de, *Etika*, Budapest, Osiris Kiadó, 1997

- Smil, Vaclav, „Energia-válaszút előtt; Háttérjegyzetek egy konferencia-előadáshoz” in *Kovács* 2009. tavasz-tél, pp. 13-32., <http://epa.oszk.hu/00700/00721/00020/pdf/smil.pdf>
- Spann, Othmar, „A gazdaság átka és áldása a különböző közgazdasági tanok megítélése szerint” in *Ars Naturae* I. évfolyam 1-2. szám, 2010, pp. 208-225.
- Stiglitz, Joseph E., „A millenniumi célrendszer kihívásai” in *Anthropolis* 4. évf. 1-2., pp. 28-37
- Szalai Erzsébet, *Az újkapitalizmus és ami utána jöhet*, Budapest, Új Mandátum Kiadó, 2006
- Szalai Erzsébet, „A globális válság és magyarországi hatásai”, *Indy.media*, 2009, <http://hu.indymedia.org/node/11471>
- Szalay Zsuzsa, „Életciklus-elemzés az építészetben” in *ECO-Matrix* 2009/1., pp. 16-24.
- Szalay Zsuzsa, „Teljes életciklus-elemzés az épületenergetikában”, <http://www.muszakilapok.hu/kornyezetvedelem/teljes-eletcikluselemzes-az-epuletenergetikaban>, 2008
- Szalay Zsuzsa, *Life cycle environmental impacts of residential buildings; Lakóépületek teljes életciklusra vetített környezetterhelése*, Budapest, BMGE PhD értekezés, 2007
- Szekér László, *Fenntartható építészet felé; Válogatás az első és a második zeroCO2 konferencián bemutatott építészeti mintaprojektekből*, Budapest, Magyar Építőművészek Szövetsége, 2010
- Szekér László, „Szadai passzív családi ház”, *Építészfórum*, 2009, <http://www.epiteszforum.hu/node/11809>
- Takács-Sánta András, „A települési klímaprogramok nemzetközi tapasztalatai” in Antal Z. László (szerk.), *Klímaparát települések; Elmélet és gyakorlat*, Budapest, Pallas Kiadó, 2008, pp. 81-112.
- Takács-Sánta András, *Bioszféra-átalakításunk nagy ugrásai; Miért nem élhetünk túl csupán a technika révén?*, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2008
- Tiderenczl Gábor, „A fenntartható lakásépítés hazai kérdései” in Novák Ágnes, Medgyasszay Péter, Szántó Katalin, Beliczay Erzsébet (szerk.), *Világváros vagy világfalu; avagy fenntartható építés és településfejlesztés Budapesten és az agglomerációban; Építész szeminárium 2004*, Budapest, Független Ökológiai Központ Alapítvány, 2004, pp. 53-66.
- Tiderenczl Gábor és mtsai, „Épületszerkezetek építésökológiai és -biológiai értékelő rendszerének összeállítása az építési anyagok hazai gyártási/előállítási adatai alapján”, OTKA T/F 046265 Kutatási jelentés, Budapest, Független Ökológiai Központ, 2006
- „Tudományos Akadémiák közös állásfoglalása” in Antal Z. László (szerk.), *Klímaparát települések; Elmélet és gyakorlat*, Budapest, Pallas Kiadó, 2008, pp. 17-23.
- Várkonyi Nándor, *Az elveszett paradicsom*, Budapest, Széphalom Könyvműhely, 2009
- Vida Gábor, *Helyünk a bioszférában*, Budapest, Typotex Kiadó, 2001
- Vida Gábor, *Bioszféra és biodiverzitás*, Budapest, ELTE Természettudományi Kar, 1996
- Vidor Ferenc, „Városdilemmák a XXI. században” in Kiss Ernő és Monostori Péter (szerk.), *Bioépítészet – 2006-2008*, h. n., Bába Kiadó, 2009, pp. 21-29.
- Visnovitz Péter, „Meghozta a harci kedvet a sarkvidéki olvadás”, http://www.origo.hu/nagyvilag/komment/20110518-eszakisarkvidek-versenyfutasi-az-olaj-es-az-uj-tengeri-utvonalak-utan.html?cmnt_page=1

- Vitousek, Peter M., Mooney, Harold A., Lubchenco, Jane, Melillo, Jerry M., „Human Domination of Earth’s Ecosystems” in *Science* 277 (1997), pp. 494-499
- Wackernagel, Mathis és Rees, William E., *Ökológiai lábnyomunk; Hogyan mérsékeljük az ember hatását a Földön*, Budapest, Föld Napja Alapítvány, 2001
- Wacquant, Loïc, *A nyomor börtönei; A „zéró tolerancia” világméretű terjedése*, Budapest, Helikon Kiadó, 2001
- Wallerstein, Immanuel, „A neoliberais globalizáció vége” in *Indy.media*, 2008, <http://hu.indymedia.org/node/7359>
- Wesselényi-Garay Andor (Wérgida), „Ökológiai bili”, 2007. július 13., <http://wergida.blogspot.com/2007/07/kolgiai-bili.html>
- Wesselényi-Garay Andor (Wérgida), „Bűn, BŰN, és megint csak BŰN”, 2007. július 17., <http://wergida.blogspot.com/2007/07/bn-bn-s-megint-csak-bn.html>
- Wesselényi-Garay Andor (Wérgida), „ArchiDogma_11”, 2011. április 14., <http://wergida.blogspot.com/2011/04/archidogma11.html>
- Wheatley, Tracey, *Az éghajlatváltozástól és olajhozam-csúcstól az átalakuló városok mozgalmáig: A kisközösségek alkalmazkodóképességének fejlesztése*, Budapest, Védegylet, 2010, <http://www.vedegylet.hu/doc/atalakulomagyarwebre.pdf>
- Wright, Frank Lloyd, *Testamentum*, Budapest, Gondolat, 1974
- York, Richard, „Ökológiai paradoxonok; William Stanley Jevons és a papírmentes iroda” in *Kovács* 2008. tavasz-nyár, pp. 5-15., <http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/108/1/2008york.pdf>
- Zöld András, *Energiatudatos építészet*, Budapest, Műszaki Könyvkiadó, 1999
- Zsolnai László, *Gazdaság és etika*, Budapest, Helikon Kiadó, 1995